

AMICULU SCÓLEI

fóia pentru naintarea invetiamentului si a educatiunei
la Romani.

Ese la fiacare dóue septemani odata, Sambat'a. — Pretiulu abonamentului pentru provinciile austriace: pe anu 4 flor., pe síése luni 2 flor. 25 cr.; — éra pentru Romani'a: pe anu 30 piastrii (lei), si pe semestru 16 piastrii. — Pentru inseratiuni se vor raspunde 5 cr. de serie. — Abonarea se face la postele c. r. si pela DD. corespondinti, si la tóte librariile.

Cuventarea de deschidere a dlui vicepresiedinte T. Cipariu la adunarea generala a Asociatiunei dela Hatiegu.

Stralucita Adunare, prea onorati domni!

In absentia Escelentiei Sale prea veneratului presiedinte alu Asociatiunei nóstre, cadiendu acumu a dóu'a óra asuprami sórtea de a presiedé adunarei generale a Asociatiunei, nu aflu cuvinte de ajunsu, cu cari se-mi exprimú sentiemintele animei de care e petrunsa acumu mai multu de catu ori candu de alta data. Tóta istori'a natiunei nóstre, cu tóte tristele si ne stersese ei urme, se imbuldiesce inaintea ochiloru animei nóstre, candu ne vine aminte, ca ne aflamu standu pre acelu locu sacrú alu gloriosiloru nostri parinti, cari sub flámur'a neasemenatului principe au ocupatu acestu pámentu clasicu, teatrulu virtutiloru romane, dar' si teatrulu acelorú indelungate suferintie, cari cu bratiu de feru au jacutu pre umerii nepotiloru acelor'a. Istori'a a fostu lunga, si cá o fortuna de multi seculi, cu atatu a fostu mai infioratoria, cu catu chiaru si urmele acelu trecutu s'au redusu la cea mai de pre urma desolatiune, — si cu atatu mai trista, cu catu noi nici astadi, cu tóta glori'a trecutului si cu tóta consulatiunea presintelui, nu ne aflámu in stare, de a scapá celu pucinu de acumu in nainte aceste triste ruine si desolate monumente de perirea totala a lorú inainte de perirea lorú. Ér' candu vá veni tempulu, cá Romanulu sa-si cercezeze aceste antanie incunabule sacre, póte fi, cá sa nu mai afle nici umbr'a acelorú urme sacrate, cá si espartiatulu, care dupa multi ani de esiliu revedindu arele si penatii parintesci nu mai afla nici macaru cenusi'a acelorú are, pre cari si-au adusu sacrificia, dar' nici macaru cenusi'a, in carea s'au prefacutu penatii parintesci. O! pana mai susta vreun'a ruina, ori catu se fia ea de

trista, ori catu de desolata si desolatória, — inca totu mai susta si o fantana de consolatiune, celu pucinu, cá sa o potemu udá cu lacremile nóstre; — ear candu s'a stersu tóta urm'a, totu semnulu, ce ne revoca scump'a memoria a aloru nostri, nu remane locu de catu desparatiunei. Ferice de noi, cari inca nu amu ajunsu pana la acelu gradu de nefericire, si cari inca totu mai suntemu in stare de a aflá locurile cele sante ale devotiunei nóstre. Detorinti'a nóstra si a natiunei va fi de aci in colo, cá dupa emanciparea ei din siervitutea temporiloru barbare, dupa ce numele romanu si limb'a lui au inceputu a fi respectate dupa cuveninti'a lorú, dupa ce consolidandu-se fundamentulu esistintiei nóstre politice va sa se consolideze si fundamentulu buneii stari natiunali, cu totii se lucrámú intr' acolo, cá scopulu chiaru alu acestei Asociatiuni, literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, sa se faca adevéru, ér' nu numai litera mórtá.

Scopulu meu nu póte fi aici. cá pre largu sa espicu si sa espunu, ce aru fi de facutu spre inaintarea literaturii romane, cu atatu mai pucinu se aretu, ca in ce sta cultur'a adevérata a unui poporu, si cari suntú midilócele spre átingerea acestei culture. Eu presupunu bucurosú, ca celu pucinu la atát'a amu ajunsu, catu este intrebatiuni nu mai au lipsa de comentariu si de explicatiuni. Insa totu deodata suntemu constrinsi a constatá, cum-ca in respectulu literaturii, alesu in patri'a nóstra, atatu de pucinu se lucra, catu s'aru paré, ca séu nu intielegemu, in ce aru stá acestu scopu inaltu. séu amu fi cu totulú neconvinsi despre inaltímea acestui scopu.

Adevératu, ca cestiunile politice mai bine de unu anu in cóce, ni au sorbitu tóte poterile natiunali, asiá catu prea pucinu tempu ne a remasu spre a ne mai poté ocupá si cu lucrari literarie, mai alesu déca cuge-tamú, cá acésta preocupatiune cu cestiuni politice nu e

restrinsa numai la cei, ce au de a se ocupá cu ea din diregatoria, ci la totu publiculu românesc e intrinsa cu cea mai mare incordatiune. De aceea domniloru mei, de si asta impregiurare e foarte neplacuta preste totu, ear' mai alesu cu respectu la Asociatiunea nóstra, de aceea insa, eu unulu nu aflu destula cauza de desperatu, dupa cumu sum convinsu, ca incetandu incordatiunea politica, séu celu pucinu mai miciorandu-se, de aci in colo si interesulu pentru literatura se va intramá cu mai multa vigóre, si ca, ceea ce in alte impregiurari prea lesne s'aru poté judecá de apathia si reposare literaria, in impregiurari de acumu nu este alt'a, de catu o neajungere necongiurabile de o camu data, dar' incungiurabile subtu alte impregiurari.

De alta parte, déca in respectulu literariu nu potemu sa fimu multiumiti cu presintele nostru, — dar' in respectulu midilóceloru culturai natiionali, in catu ast'a nu depende sa fimu cu totulu nemultiumiti, dela literatura, nu potemu dupa ce si in decursulu anului trecut nu s'a recitu zelulu pentru institutete de cultur'a natiunala, asiu poté inca díce, ca s'a si mai incalditu, fiindca chiaru in decursulu acestui anu s'au deschisu dóue institutete nóue, cumu este gimnasiulu dela Neseudu si scól'a de fete la Blasiu, — dóue institutete, dela care nu numai cultur'a poporului romanu póte multu se dependa, dar' cu tempu chiaru si inaintarea literaturai natiionali.

Premetiendu acestea, amu onóre totodata o atrage atentiunea stralucitei adunari la diversele reporturi, cari dupa program'a dílei numai de catu voru sa incépa a se cetí publice, din carele stralucit'a Adunare va cunósce mai cu evidintia nu numai starea presenta a Asociatiunei nóstre, dar' totdeun'a si alte particularitati in detaliu, cari tóte se referescu la maretulu scopu alu Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Dupa care amu onóre de a dechiárá Adunarea de deschisa, si a provocá pre dlu secretariu secundariu la citirea raportului anualu pentru anulu 1863/4.

T. Cipariu m. p.

Dupa-ce adunarea cuventulu d. vice-presiedinte l'a salutatu cu víi aclamatiuni, D. Baiasiu se urca pe tribuna si saluta adunarea generala prin cuvintele urmatóre:

Reverendisime d-le vice-presiedinte! Préonorata adunare! Onórea, ce s'a datu acestui opidu din partea adunarei generale a Asociatiunei nóstre transilvane, alegendu pentru tinerea aceleia in estu anu opidulu nostru Hatiegu, a fostu pentru noi locuitorii o destinctiune intru adeveru fórte mare. — De si mi s'a datu mie acea

misiune placuta, de a manifestá in numele toturoru locuitoriloru acesti orasiu bucuri'a si multiamit'a nóstra catra preonorat'a adunare generala, marturisescu, domnilora, curata, ca nu aflu cuvinte, prin care sa fiu in stare a descrie acésta norocire si bucuria a nóstra. ce o simtu toti locuitorii Hatiegului dela micu pana la mare. Asociatiunea nóstra transilvana pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu si-are misiunea cea mai nobila, ce o póte avé vre-o societate omenésca pe faci'a parlamentului, — a radicá adeca pe o natiune scapatata si apesata din seculi si démna de unu viitoriu mai bunu, a resboi in contr'a intunerecului si a produce lumin'a, a latí sciintiele si artele, dela care depinde viét'a si viitorulu fiesce carei natiuni, a face cá natiunea romana inapoiata nu din vin'a s'a, sa intre in concertulu natiuniloru civilisate moderne, a se poté cunósce pre sine, cine a fostu, cine e astadi si ce póte fi? Cum dara asiu poté fi eu in stare, a esprimá pe deplinu sentimentulu orasienilor i nostri de bucuria catra acestu institutu salutariu, catra acestu asilu de sciintie si arte, mai vertosu fiindu noi astadi norociti, a vedé in midiloculu nostru pe atati'a barbati ilustru, pe flórea natiunei romane. — Nu voiú a aminti, ca sentiamintele nóstre catra institutul Asociatiunei suntu cu atat'a mai adanci, cu catu dóra nici unu tinutu in Transilvani'a intréga nu e atatu de scapatatu in privinti'a sciintieloru si a artei, cá chiaru tinutulu Hatiegului, — acestu tienutu plinu de atatea reminiscentie insemnate, ce vorbescu de trecutulu si glori'a strabuniloru nostri; me marginescu, domniloru, numai a ve rogá, cá in midiloculu nostru sa ve aflati cá in midiloculu unei familie, care a acceptatu cu atat'a doru ferbinte díu'a de astadi. Dee ceriulu, cá Asociatiunea nóstra pentru cultur'a poporului sa prospereze si sa infflorésca! in fine multiamindu Rever. d. vice presiedinte pentru neobosit'a ostenéla, ce o face necurmatu pentru inaintarea poporului nostru, priimiti, ve rogu domniloru, din parte-ne unu „bine ati venitu“ fratiescu; ér' buunlu nostru Monarchu Maj. Sa Imperatulu, subt. alu carui sceptru blandu s'au infintiatu acestu institutu: la multi ani sa traiésca! Traiésca patria! traiésca natiunea romana!! (Sa traiésca!)

Hatiegu 3. Augustu 1864.

Éta si a patr'a adunare generale a Asociatiunei nóstre!

Memorable a fostu loculu adunarei de anu. dela Blasiu; dar' de trei ori mai memorable a fostu loculu adunarii din estu-tempu, dela Hatiegu. Ce locu, ce tie-

nu provóca mai vii reminiscenții; ce locu, ce tîenutu vorbesce mai apriatu si mai resunatoru de glori'a strabunilor nostri; ce locu, ce tîenutu ne spune, ne atesta mai siguru si mai indubitabile originea noastră dela urbea eterna, din patri'a Omerului si a Pindarului romanu si a Cesarilor lumii: de catu romantic'a si clasic'a vale a Hatiegului, unde au descălecatu prim'a óra strabunii nostrii, unde a fostu capitalea Daciei betrane? In unu astu-felu de locu si-a serbatu estu-tempu Asociatiunea noastră festinulu seu minervale.

Inca din presér'a de 31. Iuliu începura a-se arată óspetii multu doriti, si sperámu ca splendórea adunarii nu va fi mai inferióre splendórei si marirei scopului ce are acésta Asociatiune, pre cumu nice splendórei si marirei antice ce inaltia atatu farmeculu naturale ce esala plaiulu Hatiegului. Dar' sperantiile noastre nu se realisara precum doreamu. Pana in presér'a primei díle a adunarii sosira inca pucini óspeti. Toti cari sosise pre-cum si orasiulu se aflá in o asteptare torturátore, nes-ciindu siguru ca óre sosiva vice-presiedintele Asociatiunii, caei de presiedinte se sciá positivu ca nu va participá la acésta adunare. Dar' dupa optu óre audímu d' odata vivatele frenetice si acordurile eroice a le „Marsiului lui Mihailu“ esecutatu de band'a orasiului. Vice-presiedintele sosise si descendiendu din trasura veniá pe díosu premersu de óre-cati calareti de pe sate in costumulu loru albu si cu cusíme nalte negre, si comitatu d' o multime de orasioni de óspeti si poporulu ce concursese de prin pregiuru. V.-pres. fú primitu in cuartiru la d. comerciantu Popoviciu. Din aceeasi séra apoi dupa noué óre la dispușetiunea magistratului opidanu, se facú d. v.-pres. T. Cipariu si ven. archimandritu Popasu o serenada cu conductu de facile si musica.

Luni in 1. Aug. hindu si diu'a sant. Iliá, dela 7-9 óre se tîenú servitiulu divinu in ambele beserici. Ér' la 10 óre se începú siedinti'a adunarii in beserica gr.-or. Membrii la începutu se vedeau fórté pucini, dar' mai sosira astu-felu, catu Marti sui numerulu membriloru la 60, cam cá la Blasiu in anulu trecut.

D. V.-pres. deschise adunarea cu o cuventare, in care accentuá cu deosebire memorabilitatea locului, séu a tîenutului, unde se tiene estu-tempu adunarea generale a Asociatiunii.

Baiasiu esprima in numele orasiului multiemirea si bucuri'a pentru distinctiunea si onórea ce li s'a facutu alegundu-se Hatiegulu pentru a 4-a adunare generale a Asociatiunii. S' alegu doi secretari pentru ducerea protocolului in persónele dd. Mesiota si Popescu. Se-

cretarulu II. cetesce raportulu despre starea si activitatea Asociatiunii dela adunarea din Blasiu pana la cea presenta. Se cetescu apoi concursese scólei gr.-or. din Erdő-Szt-György si a d. Victoru Pipoșiu la premiulu de 50 fi. v. a. pentru prasirea si cultivarea celoru mai multi fragari. La ambi concurenti se dá cate unu premiu de 25 fi. v. a. Se cetesce raportulu casirului si a controlorului, din care se vede ca starea fondului Asociatiunii pana la inchiarea ratiotiniulu in 29. Iuliu 1864 este de 21,083 fi. 39 cr. v. a.

Se alegu trei comisiuni: un'a pentru ósaminarea ratiotiniului, alt'a pentru preliminaru Bugetului si a treia pentru inscrierea membriloru.

Dupa acestea d. secretaru II. I. V. Rusu sáindu-se pe tribuna cetesce o disertatiune istorica despre: Romanii din Dacia aureliana depe tempulu lui Aurelianu pana pre tempulu subjugareiloru prin Turci in secululu XV. Acésta disertatiune erudita fu primita cu vii aplause.

Dupa acésta se cetescu adresele de multiemita ale contelui Nádasdy si prof. dela Academí'a juridica din Sibiu Dr. A. Sentz pentru-ca au fostu alesi de membru onorari ai Asociatiunii. Protosingelulu N. Popea, presenta presidiului o epistola dela Carolu Schuller, cunoscutulu eruditulu sasu. Epistola contine o multiemire adresata adunarei generale pentru onorea ce i-a facutu denumindulu de membru onorariu alu Asociatiunii, si pe lunga acésta multiemire mai contine si cunoscut'a poesii: „Limba romanésca“ de G. Sionu tradusa de densulu, C. Schuller, in limba germana. Poesi'a se cetesce publice. D. N. Popea propune mai departe ca dupa amédi la trei óre se-se faca o excursiune pana la Gradisce, unde se afla maretiele riune ale Ulpiei-Trajane. Acésta propunere frumósa si laudabila se primesce.

Dupa amédi la 3 óre drumulu ce duce la Ulpia-Trajana erá acoperitu de trasuri, cari sburau cu nerabdare se véda si se revéda acele mine ce dupa atatia seculi atesta cu atata evidentia glori'a si poterea strabunilor nostri. Dela siese óre pana in nópte ruinele Ulpiei le vedeai acoperite de o multime de óspeti barbati, dómne si domnișióre, cari amblau in grupe crucisindu in coce si in colo satulu si campulu de prin pregiuru. N'am incercatu si nu voiu mai incercá in tóta viétia mea o mai profunda si o mai vehemente immiscare, cá aceea care am incercat'o in acele pucine momente; caci dóue óre catu am asistatu la acelu peregrinagiu, mi-au trecutú cá dóue momente, cá dóue clipe, Érá o immiscare de bucuria, dar' totu odata si de in-

tristare séu d' asiá ceva asemenea, ce am semlitu dar' nu potu exprime nici cu unu cuventu, nici cu mai multe. O immiscare de bucuria, candu vedeamu stranepotii lui Trajanu ratecindu cu faciele inclinate cá nisce fiintie fantastice, pe acele locuri, unde au calcatu picioarele lui, si pe unde braciulu lui neinvinsu a asternutu in pulbere dieci de mii de inimici. Dar' totu odata o immiscare si de tristetia, vediendu ca pe ruinele, ca pe urmele unei cetati atatu de splendide si glorióse odata, calca adi unu poporu atatu de decadiutu, nu din vin'a sa, dar' din rancórea si perfidi'a inimiciloru numelui romanu.

D' aici trecura unii se cerceteze antic'a beserica dela Densusiu, in care se díce ca odihnescu osemintele beliducelui lui Traianu: Longinu.

Marti in 2. Aug. se deschise siedinti'a II. la 9 óre. Se pune la ordine raportulu comisiunei despre examinarea ratiutiniului casirului. Dr. Glodaru cá referente alu acestei comisiuni rapórta, ca ratiutinuulu afora d'o mica defectuositate e bunu; apoi totu densulu face atenta Adunarea la unii barbati bine meritati de patri'a si natiunea romana pr. poetulu Andreiu Muresianu, prof. S. Barnutiú, G. Ancanu, la care protosing. Popea mai adauge pe Andreiu Vasiciu, Nicolau Petco si Amosu Tordasianu. Adunanti'a si-esprima dorerea sa in protocolu. Dr. Brandusianu observandu ca vorbitorii s'au abatulu dela obiectulu ce stá la ordinea dilei, cere cá se se chiarifice lucrulu in privinti'a defectuositatii racuitiniului. La acésta desbatere participa mai multi, si adunanti'a decide cá casirulu se dee desluciri in privinti'a acestei defectuositati. — Vintu la ordine apoi bugetulu preliminaru pe anulu viitoru. Referentele comisiunei respective Z. Boiu desfasiura principiile ce le-a observatu la preliminaru bugetulu dícundu ca espensele se nu se mai socotéscu si dupa veniturile pendente, si sperate, care astu-felu la nici unu casu nu suntu sigure. Cetesce apoi raportulu despre bugetulu preliminaru, din care se vede ca bugetulu, a remasu totu cá in anulu trecut stergundu-se numai stipendiulu de 100 fi. v. a. pentru celu mai bunu stenografu romanu. Dr. Brandusianu accentuandu importanti'a stenografiei dorresce, cá stipendiulu de 100 fi. se remana si pe anulu viitoru.

Presidiulu asterne adunarii petitiunea studintelui Filimonu Ilia, care cere ceva remuneratiune pentru progresulu facutu in artea stenografica, ce-lu documentéza prin prezentarea „Istoriei Romaniloru de A. Tr. Laurianu“ decopiata cu caractere stenografice. Petitiunea se da comitetului spre cercetare. Asupra stipendiului stenograficu se nasce o desbatere seriósa. Adunarea de-

cise in urma dóue stipendii decate 50 fi. — Secret. II. raporteza ca actele adunarii generale de anu stau ne vendute, ba nice membrii caroru li se dau gratis, nu si le-au luat, — si intréba ca se-se mai tiparésca, si deca se tiparescu, ce modalitati se-se iá pentru trecerea loru. Adunarea decide cá se-se tiparésca si d' aici inainte si membrii Asociatiunei se-se indatorésca a cumpará cate unu esemplaru. Asemenea se desbatú mai lungu si despre propunerea d. prota Berceanu, cá adunarea gen. se destine premii si pentru cei ce aru voi se mérga la montanistica si tehnica, caci drumulu de feru ne gasesce cu totul nepregatiti in aceste specialitati. Adunarea decide cá indata ce va deveni vacante vr'unulu din stipendiile de 300 fi. v. a. se-se aplice spre acestu scopu.

Vintu la ordinea dilei alegerea presiedintiloru, a membriloru comitetului si oficialiloru Asociatiunei. La propunerea d. Dr. Hodosiú adunarea prin aclamatiune realege totu pe cei de pan' acumu. Afora de unic'a schimbare si inlocare a d. casiru I. Brote prin d. Stejaru. Demisiunea secret. I. G. Bartiu si secret. II. I. V. Rusu nu se primesce. Acésta procedura este cu totul in contra statutelor Asociatiunei, unde se díce apriatu ca alegerea acelora are se se faca prin majoritatea de voturi. Dintre membrii singuru de secret. II. I. V. Rusu a redicatu cuventu si a demistat cu statutele in mana ca acésta procedura este ilegale. Totu Dr. Hodosiú propune schimbarea §. 15 din statute intr' acolo ca: »In lips'a presiedintelui si a vice-presiedintelui pórtu presidiulu celu mai betranu dupa etate din membrii comitetului presenti in siedintia.“ Mai in colu Dr. Hodosiú face unu adausu la §. 20 din statute, de acelu intielesu cá pre langa cei 12 membrii ai comitetului se-se mai aléga siése suplenti, in casu candu unii din membrii ordinari ai comitetului n'ar' poté asiste la siedintie. Acesti suplenti se alegu se aclaméza in persoanele d. cons. gub. Dunca, protop. Hanea prof. I. Popescu, Boiu, Cristea, G. Vaida. Secret. II. dechiara ca la ori-ce intemprare, din caus'a sanatatii, este silitu a-si dá demisiunea, deca nu i se va dá ajutoru pentru cancelaria; dupa o discussiune mai lunga se decisa, cá se-se ie unu stipendiu de 100 fi. din cele 7 stipendii destinate pentru juristi, si se se dee secret. II. pentru d'asi procurá ajutoru. — La observarea secret. II., ca tacselé incurgu fórté neregulatu la propunerea d-lui Francu se decide ca comitetulu se denumésca colectori dupa propopiate séu cercurile politice, cari se tiena o strinsa evidentia despre membrii din cerculu loru.

Dupa acestea archimandritulu Popasu, accentuandu ca catu de mica este activitatea literara a Asociatiunei, si ca sectiunile proiectatu nu s'au potutu constitui, din cauza ca numai cativa membri s'au insinuat, — propune, ca se-se formeza trei sectiuni si anumitu cea filologica in Blasiu, cea istorica in Brasiovu si cea pentru sciintiele naturali in Sibiu. Adunarea primesce acesta propunere. — In urma Dr. Vasiciu propune de membru onoraru pe presied. dietale. Groisz, ér' secret. II. Rusu pe Dr. T. L. Marienescu.

De locu alu adunarii generale pe anulu viitoru se alege Abrudulu, si tempulu se decide pe ¹⁵/₂₇ Aug.

Acestea suntu agendele adunarii generale a Asociatiunei d' estu tempu. Dupa multemirile indatinatue siedinti'a se incheia la 4 ore dupa amédi. Din siedintia mersera cu totii in otelu celu mare, unde Orasiulu pregatise unu banchetu splendidu.

Hatieganii merita tota laud'a pentru amabilea ospitalitate, cu care au primitu pe ospeti, si s'au aflu atinsi cam neplacutu de Gazeta Transilvanei. ca dora nu s'ar' aflá cuartire pentru ospeti s. a., ce nu s'au cuvenitu.

* * *

Sciri scolastice.

Sibiu, 19. Aug. Ilustritatea sa Présantítulu Episcopu alu Oradei mari, **Iosifu Papp Szilagy**, prin o multipretiuuta scrisóre ddo 4. ale curentei Nr. 694/274 adresata cu bunavointia catra redactorulu acestei foi, face cunoscutu, ca la propunerea facuta de acolo, „Cartea de lectura romanésca“ compusa de acestu redactoru si tiparita la S. Filtsch in Sibiu, s'au aprobatu prin graciosulu rescrisu alu maritulu Consiliu L. R. Ung. emanatu sub 25. Iuliu 1864 Nr. 39,960 pentru clasele inferióre gimnasiali din Ungari'a; ceea-ce Ilustritatea Sa binevoiesce a aduce la cunoscinti'a autorulu cartii cu acea adaogere favorabila mai departe, ca despre acést'a s'au incunoscintiatu si dirigintii scóleloru normali romane din dieces'a respectiva, spre indreptarea cuvenita si spre a procurá numit'a carte.

Chis-Ineu Dumineca 26/7 1864.

Astadi pela 10 ore ante de améadi dupa finirea cultulu d-diescu, s'au tienutu examenulu semestralu cu elevii de rel. gr.-or. din comun'a acésta, in presentia o. dd. d. M. Chirilovicu protojude alu tractulu Zarandu, d. T. Hlátky subjude, d. N. Papp scriba, d. I. Cornea Paroh, d. F. Magyary notariu, a antistei comunale si a mai multoru conlocutori.

La examenu se presentara din 157 elevi aflatori in etate de scóla, 80 inisi si s'a deschisu cu doue oratii rostite de 2 elevi in faci'a óspetiloru adunati, dupa care de locu sub presidiare resp. d. protojude, prin docentele resp. Gregoriu Mladinu si resp. d. parochu, fusera esaminati din urmatórele obiecte: s. rogacini, cetirea cu litere rom. cirile, magiare si germane; religia, istoria biblica a. t. v. Geografia elementarie, Istoria naturala, computulu mentalu si cu cifre; si cantarea bisericesca.

Ceea ce se atinge de diligentia si modalitatea zelosului docente, debue se murturissimu cu cunoscintia vesela, ca din obiectele pertractate au respunsu elevii deplinu asteptariloru; — dupa acésta s'au incheiatu examenulu cu alte trei oratii, dintre care cu doue fusera salutati ospetii pentru bine venire, si in a 3-a esprima, o eleva in etate de 10 ani anume: Ecatarin'a fiea d. I. Iovanov gradinariu, catra amatulu seu docente pentru ostenelele asuprai estinse, — multemita conforma, prin carea se facu demna a curmá frecuentarea acestii scoli, luandusi dioa buna dela densulu si dela conscolarii sei; acést'a trecu peste asteptare, in catu facu a curge lacrami din ochii mai multoru ascultatori.

Mai pe urma resp. paroch. prin o cuventare a sa insufletí poporulu, ca si de aci inainte se se interesese si mai multu de scóla, aretandu de odata si folosurile ei.

Dea creatorulu universulu, ca se avemu si noi romanii nulli asemenea invetiatori.

Rogamu pe o. Redactiune a binevoi ordurile aceste de cuvinte in colonele „Amicului Scólei“ a le publicá.
Fiii patriei.

Materiale de instructiune.

Metodulu practiculu alu invetiarii computulu in scól'a populara.

(Urmare.)

Bine! In 4 mere se afla 2 mere numai de 2 ori, de aceea le si poti luá numai de 2 ori. Pentru ce poti luá 2 mere din 4 mere numai de 2 ori?

De cate ori se afla dara 2 mere in 4 mere?

2 mere se cuprindu de cate ori in 4 mere?

(Totu ést'a si cu alte obiecte). Cate nuci ama aici?

Sa impartii nucile aceste intre Filipu si Nicolau!

Care capeta totu, Filipu séu Nicolau?

Asiá dara nu capeta totu nici Filipu nice Nicolau.

Ce capeta fia-care din totu (= tóte nucile)?

Bine! Fia-care capeta numai o parte din totu. In cate parti debue sa impartiesci tu cele patru nuci séu totulu?

La împartirea celor 4 nuci capetă-va Nicolau mai multu că Filipu séu Filipu mai multu că Nicolau?

Ba! nu va capetă nici unulu mai multu, că cela laltu; din contra sa capete fia-gare asemenea parti.

Amendoi sa capete asemenea parti; asiá dara debue se împartiesci cele 4 nuci in 2 parti egale. Ce ai de a face?

Asiá dara nu poti sa iai cate nuci tí vinu in mana si sa dai fia-carui; ci trebuie, fiindu ca-su numai doi insi, o data doue si apoi éra doue si sa le împarti lui Filipu si lui Nicolau.

Fa dara asiá, se vedemu cu totii, cum vei lucra! (Scolariulu íá anteu 2 nuci din cele 4 si le împarte între Filipu si Nicolau).

Ce ai facutu mai anteu?

Ce ai facutu cu ele?

Cate au capetatu Nicolau?

Si cate Filipu?

De cate ori o nuca are unulu din ei?

Ímpartít'ai cele patru nuci in 2 parti egali?

Ce mai ai de a face, ca se împartiesci cele 4 nuci de totu in 2 parti?

Mai íáu odata 2 nuci si dáu cate un'a lui Filipu si lui Nicolau.

Íá-le dara!

(Le ía).

De cate ori 1 nuca capeta dara fiacare din ei?

De cate ori ai împartítu tu 2 nuci între Filipu si Nicolau?

De cate ori 1 nuca au capetatu Nicolau?

De cate ori Filipu?

Cate nuci ai împartítu tu acum de tóte?

Íntre cati copii le ai împartítu?

In cate parti ai împartítu dara cele 4 nuci?

In ce feliu de parti ai debuitu sa le împarti, ca se capete unulu cá altulu?

Déca împarti tu cele 4 nuci între Filipu si Nicolau, séu in 2 parti, de cate ori capeta 1 nuca unulu din ei?

De 2 ori 1 nuca, cate nuci sunt?

Déca si-împartu cei 2 copii cele 4 nuci între sine, catu capeta unulu?

Déca împartu asiá dara 4 in 2 parti, catu ése pe o parte?

2 împartíndu pe 4 catu face?

Capetatau Nicolau totulu séu 4 nuci?

Nicolau n'au capetatu totulu.

Capetat'au mai multu séu mai pucinu de totu? = (intregu).

Ce au capetatu din totu?

Nicolau au capetatu o parte din totu.

In cate parti ai împartítu tu totulu séu cele 4 nuci?

A catea parte au venitú pe Nicolae din cele 4 nuci?

A catea parte au capetatu Filipu din cele 4 nuci?

In locu de »a dóu'a parte« se díce si »diuemetate.«

Ce au capetatu Nicolau din cele 4 nuci?

Si ce au capetatu Filipu?

Catu face dara a dóu'a parte din 4?

Catu face diuemetatea din 4?

Catu de mare e 1 diuemetate dela 4?

De cate ori ai împartítu din cele 4 nuci?

De cate ori merge dara 2 împartíndu in 4, séu împartítu prin 2?

De buna séma ati împartítu voi între voi nuci, mere s. a., pan' a nu veni inca in scóla, si nici ca ati cugetatu, ca atunci ati socótitu, ati computatu. Asiá dara cá sa nu mai uitati én spuneti ce ati invetiatu a socóti, a computá?

Ce ati invetiatu cu merele? — Ce cu nucile?

Acu vremu sa vedemu, ca aceea ce amu invetiatu cu merele si cu nucile, póteso face si cu mesurile (patrarele) de apa si cu alte lucruri. Uite vasulu cu apa din óra trecuta inca-i aici.

Mai sciti cata apa am desiertatu in elu?

De cate ori amu mesuratu unu patrariu de apa din vasu?

De cate ori se cuprinde 1 patrariu de apa in 4 patrare?

Astadi sa vedemu, de cate ori vom pute scóte 2 patrare din 4 patrare de apa. Ce vomu face?

Iacobe! sa probedi astadi tu; viná! si mesura 2 patrare din cele 4!

Ce ai sa faci?

Scóte!

Ce ai facutu?

De cate ori ai scósu 2 patrare din 4 patrare de apa?

Mai mesura (scóte) inca 2 patrare!

Ce ai sa faci?

Mesura!

Ce ai facutu?

De cate ori poti scóte mesurandu 2 patrare din 4 patrare de apa?

Asiá dara de cate ori merge mesurandu 2 patrare in 4 patrare?

Pentru ce merge numai de 2 ori?

Cum vá fi déca vomu mesurá cu 2 coti in 4 coti de cordea? De cate ori va merge?

Pentru ce?

Cu 2 in 4 mesuratu de cate ori merge totu de una?

Pentru ce?

2 in 4 mesuratu face?

Repetitiune (oralu, scripturicu pe tabla) si exercitiu cu rezultatele esite cu 4.

$$1 + 2 + 1 =$$

$$2 + 2 =$$

$$2 \times 2$$

$$4 - 2$$

$$2: 4$$

Pe tabla totu asemenea dupa cum a mai urmatu.

4 asemenatu cu 3.

mentalu.

Aditiunea. $3 + 1 = 4$

$$1 + 3 = 4$$

Cu merele care le-amu avutu in ór'a trecuta mai putemu invetiá inca multe. Acum vá merge si mai usioru. (Invetiatoriulu scóte unu meru, cá sa lu póta vedé toti, lu pune pe mésa si intréba.) Cate mere su aici?

Cate mere mai am aici in mana?

Le punu la olalta se vedemu cate mere face 1 meru si cu 3 mere (le pune). Care scia? Filipu spune tu tare!

Spune si tu Tódere!

Spuneti cu totii!

Acum sa întórcemu altmintre. (Invetiatoriulu luandu cele 4 mere si punendu 3) Cate mere sunt aici? (Aretandu 3 mere).

Si cate mai am in mana?

Voiu pune a cum la cele 3 unu meru. (Lu pune) Cate-su acum la olalta?

Asiá dara éra 4. 3 si cu 1 catu face?

1 si 3 catu facu éra?

(Ast'a se aréta si cu alte obiecte)

Multírea. $1 \times 3 + 1 = 4.$

$$3 \times 1 + 1 = 4.$$

(Invetiatoriulu iá éra 4 obiecte, 3 intr'o mana si 1 in tr'alt'a si aretandu antaiu pe cele 3, intréba: Cate mere su aici?

De cate ori 3 mere sunt aici?

Cate mai lipsescu cá sa fia 4?

Déca punu la o data 3 mere inca unulu, cate voru fi?

Catu face asiá? dara 1 data 3 mere si cu 1 meru? 1 data 3 mere si cu 1 meru facu?

Togma cum ati disu voi le voiu pune pe mésa (pune antaiu 3 mere). Cate mere am pusu pe mésa? De cate ori 3 mere sunt puse?

Mai punu inca si pe acestu unulu. De cate ori 3 mere sunt acum puse?

O data 3 mere si unu meru.

Cate sunt de tóte?

1 data 3 mere si cu 1 meru, cate mere sunt?

(Ast'a si cu alte obiecte, nuci, linie, puncte s. a.)

$1 \times 3 + 1$ catu face?

Subtractiunea. $4 - 3 = 1$
 $4 - 1 = 3$

Ionitia, inca su totu aci cele 4 mere. Dute! si ia 3 din éele 4 mere!

(Le ia).

Cate a mai remasu pe mésa?

4 mere cu 3 mai pucine, cate mere facu?

(Ast'a se probéza si cu alte obiecte) 4 cu 3 mai pucinu catu face?

Déca le iau éra pe tóte 4 (le ia) si punu din ele unulu in lături (lu pune). Cate mi mai remanu in mana? (Areta man'a cu cele rămase).

4 mere cu 1 mai pucine, cate mere facu?

(Ast'a se exercitéza si cu alte obiecte si numai atunci se trece la alt ceva candu pricepu bine toti).

$4 - 1$ catu face?

$4 - 3$ catu face?

Mesurarea. $3: 4 = 1 (1)$

Care-mi scia a cum inca, de cate ori putemu luá 3 mere din 4 mere?

Bine! Asiá-i! Dara Nicolitia n'a sciutu numai de catu. En vina afara si cérca de cate ori poti luá 3 mere din 4 mere!

Iata 4 mere. Ce vei face Nicolitia?

Iale dara.

Ce ai facutu?

De cate ori ai luat 3 mere din 4 mere?

Cate mere mai remanu?

Mai ia odata 3 mere!

De cate ori poti luá asiá dara 3 mere din 4 mere?

Si apoi ce mai remane?

Asia dara spune-mi de cate ori poti luá tu 3 mere din 4 mere, si ce-ti mai remane?

Eu potu luá 1×3 mere din 4 mere, si unu meru mai remane.

Cum se numesce aceea ce remane?

Cata remasitia (restu) remane, déca luamu 3 mere din 4 mere?

Mai spune-mi dara inc'odata de cate ori se potu luá 3 mere din 4 mere, si ce restu mai remane?

Pentru ce poti luá numai 1 data 3 mere din 4 mere?

Asia-i bine! Dara déca sciti voi ast'a bine, apoi sciti sa-mi spuneti ca de cate ori potu luá cu 3 patrare de apa din 4 patrare?

Pentru ce?

Ce mai remane cá restu?

Asiá dara mesurandu in 4 patrare cu 3 patrare, de cate ori merge, si ce restu mai remane?

Si cu 3 in 4 mesuratu, de cateori merge?

Ce mai remane?

Repetitiune (oralu si scripturicu pe tabla:)

$$3 + 1 = 4 \quad 1 + 3 = 4$$

$$1 \times 3 + 1 = 4 \quad 4 - 1 = 3$$

$$4 - 3 = 1$$

$$3: 4 = 1 (1) \quad (3 \text{ in } 4 = 1 \text{ data, } 1 \text{ restu})$$

$$(4 = 4)$$

$$1 \times 4 = 4$$

$$4 - 4 = 0$$

$$4: 4 = 1.$$

Cautarea „diferintiei“ între 4 si numerii cuprinsi in 4.

Esercitiulu acést'a incepe cu cautarea astoru-feliu de obiecte, care sunt potrivite cu numerulu 4 si cu numerii cuprinsi in trensulu precum: animale cu 4 picioare ca 2 — cu trasuri cu cate 4, 2 si cate o róta si altele.

Dela aceste-a purcediendu se continua cam in urmatoriu modu:

Aici am unu saculetiu plinu de alune (séu ghinda ori alte obiecte). Ioane! vin' in coa, si scóte 4 afara! (Face).

Simióne scote tu 2!

(Le scóte)

Nicolitia inca sa vina in coa si sa-'mi scóta un'a! (O scóte si elu).

Antonie, en scóte si tu 3 alune din saculetiu!

(Le scóte).

Tineti toti alunele ze le ati scosu in susu!

(Toti facu asia).

Care are mai multe alune?

Care are numai cu 1 aluna mai pucine ca Ioanu?

Cete alune are Antonia?

Ioanu?

Cu cate are Ioanu mai multe ca Antoniu?

Ce-i asia dara mai multu 3 séu 4?

Cu catu e mai multu 4 de catu 3?

Cu catu e mai pucinu 3, cá 4?

Care are cu o aluna mai pucine ca Antoniu?

Cate alune are Simionu?

Si Antoniu?

Ce-i asiá dara mai multu 2 séu 3.

(Vá urmá.)

Varietati.

Arborele istoricu.

Una din productiunile cele mai importante ale literaturii romane in anii din urma, si amu puté chiar díce, productiunea cea mai utile, este „Arborele istoricu alu Romaniei“ publicatu de d. I. Garlianu.

Acestu opu se compune din doue mari tablouri, a caroru esecutiune litografica face onóre d-lui Pernet, si din cari celu anteiu, esitu acum de sub teascu, coprinde istori'a tiei Romanesci, celu de alu doile, care va aparé in curendu, se rapórta la istori'a Moldovei.

D. Garlianu avu fericita idea de a resumme cronologicesce tóta istori'a Romaniei in icon'a unui arbore ale carui radacine, trunchiu, ramure, crengi si frunze represinta originile, periódele si tóte evenimentele cele mai interesante ale istoriei nóstre, incependu de la timpurile cele mai vechie si pana la diua Plebiscitului.

Noi credemu, ca a incuragiá o asemenea intreprindere este un'a din datoriele cele mai sacre ale guvernului, si nu ne indoimu ca elu si-o va implini cá totu d'a-una.

Tabloulu d-lui Garlianu aru trebú sa se cumpere pentru tóte scólele, tóte autoritatile, tóte comunele Romaniei, cá o imagine pittorésca si vulgarisata a trecutului strabuniloru. (Buciumulu.)

Din cauza ca redigatorulu acestei foi e tocma ocupatu cu lucrári fórté urgente, intre altele si cu tiparirea calindarului seu pe 1865, care in dílele aceste vá aparé gat'a, se da si asta data numerulu acestei foi numai de o cóla. Vomu implini in sa lips'a in numerii viitori.